

NATUR OG MILJØ BULLETIN NORGES NATURVERNFORBUND

Innsamling til regnskogvernere

SISTE SIDE

Sverige mener alvor – med forbud og avgifter

SIDENE 6 og 7

Kan Bergen redde verden?

SIDE 4

Termos-teknikk for ozonlaget

SIDE 7

Tøffe krav til tysk emballasje

SIDE 6

Dette er årsakene til fiske-krisen: Særinteresser og hemmelighetskremmeri

Årsakene til det økologiske kollapset i Barentshavet ligger i maktstrukturene i fiskeriforvaltningen. Snevre og kortsiktige næringsinteresser er systematisk overrepresentert i de organer som fastsetter kvotene. I tillegg kommer hemmelighetskremmeriet: Jo mektigere organ, jo større taushet.

– Sammenbruddet i torskbestanden i Barentshavet kan umulig ha kommet som noen overraskelse på myndighetene og næringen. De har med vitende og vilje brukt makten sin til å fastsette høyere kvoter enn forskerne har anbefalt – år etter år, sier Bente Aasjord i Naturvernforbundets Barentshavutvalg. Naturvernforbundet krever nå plass i de organer som fastsetter fiskekvotene.

Fiskerikommisjonen

Den viktigste institusjonen i fiskeriforvaltningen er Den norsk-sovjetiske fiskerikommisjonen. Den fastsetter totalkvoten for fiskearter som Norge og Sovjet forvalter sammen. Dette er de kommersielt mest interessante artene: Norsk-arktisk torsk, hyse og lodde.

Hemmeligstemplet

Fra norsk side er disse representert i kommisjonen: Fiskerimyndighetene, Fiskarlaget, Sjømannsforbundet, Havforskningsinstituttet og Utenriksde-

partementet.

Kravene og forhandlingsprosessen i kommisjonen er unndratt offentlighet. Hemmelighetskremmeriet er totalt – det eneste som kommer ut er sluttresultatet.

For høye kvoter

Og sluttresultatene har gjennom det aller meste av 80-tallet vært kvoter satt høyere enn Det internasjonale havforskningsrådet har anbefalt. Næringsinteressene er blitt for sterke.

– Avgjørelsene i kommisjonen har i alle år vært sterkt preget av hva næringen ønsker. Jeg kan ikke huske et eneste år hvor Norges Fiskarlag kan sies å ha vært misfornøyd med forhandlingsresultatet, sier ett av medlemmene i kommisjonen til bladet Næring i Nord.

– Slipp oss inn!

– Den norsk-sovjetiske fiskerikommisjonen er viktigere for Nord-Norge enn selve Stortinget. Det er aldeles utrolig at

forhandlingene er hemmeligstemplet. Vi krever full offentlighet om forhandlingene og observatørstatus i kommisjonen, sier Bente Aasjord.

Naturvernforbundet vil også inn i Reguleringsrådet for fiskeriene. Dette organet skal i teorien gi myndighetene råd om kvotefastsettelse. I praksis er det i Reguleringsrådet beslutningene blir tatt – det er bare unntaksvis rådets anbefalinger er blitt overprøvd.

Ni mot fire

I Reguleringsrådet har næringsinteressene absolutt flertall. Ni av 13 medlemmer kommer fra arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene, fem av dem fra Fiskarlaget. De andre fire er en – 1 – havforsker, to fra Fiskeridirektoratet og en fra Direktoratet for Naturforvaltning.

Direktoratet for Naturforvaltning ble først representert etter at Naturvernforbundet for to år siden krevde plass i rådet. Kravet ble den gang avvist.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka
0505 Oslo 5
Bankgiro: 1720.05.00717
Postgiro: 5 09 46 02

Ansv. red.: Gunnar Bolstad
Redaktør: Jon Bjartnes
Telefon: (02) 71 55 20
Telefax: (02) 71 56 40
Prod.: GPG Sats & Trykk as

Klem til, Jan Peder!

Jan P. Syse ser nok ikke særlig lyst på budsjettarbeidet utover høsten. Han arver et «der fikk du den»-statsbudsjett av Gunnar Berge, med så stort gap mellom inntekter og utgifter at fagøkonomene fryser på ryggen. Og verre blir det – for Høyre skal gi skatteletter og mellompartiene skal gi mer til det meste.

Miljøvern-siden har ikke tradisjon for å komme heldig fra det når departementene kriger om pengesekken. Men det er grunn til å tro at også Miljøverndepartementet får sin bevilgning øket når Jacobsen og Bondevik skal dele ut førjulsgavene. Dermed øker forsåvidt også Syse bekymringer for budsjettbalansen.

Vi håper selvfølgelig at Miljøverndepartementets budsjett blir større. Men det er grunn til å huske på at det ikke utelukkende er antallet byråkrater i Myntgata som avgjør om det blir praktisk miljøvern i Norge. Begreper som «sektorovergripende tiltak» og «utradisjonelle virkemidler» virvler da også gjennom lufta som slurvet brettede papirfly når politikerne snakker miljø.

Det er neppe det første som faller ham inn; men Jan P. Syse har faktisk en gylden anledning til å slå miljø-flua og budsjettbalanse-flua i samme smekk.

Samtlige partier på Stortinget har progamfestet bruk av miljøavgifter, uten at Arbeiderpartiet har tatt hensyn til det i sitt budsjettforslag. Inflasjonsjustering av bensinprisen og kanskje KFK-avgift i juni skremmer ingen.

Da er det tøffere tak hos naboen. Den svenske miljøavgiftsutredningen anslår inntektene til statskassa fra avgifter på karbondioksid, nitrogenoksider, svovel og klor til intet mindre enn 17 milliarder svenske kroner. Det hadde vært noe å styrke budsjettet med det, Jan Peder!

Svenskene skal kompensere miljøavgiftene med skattelettelser. Syse mulighet ligger i å gripe sjansen når saken så allikevel står på hodet – skattelettelsene har han jo lovet allerede.

Vi tør garantere at selv et temmelig friskt forslag om miljøavgifter er sikret flertall. For hvem skulle gå imot? Ikke Jacobsen, han ville like det så lenge distriktene fikk kompensasjon. Ikke Bondevik, for han er en lydig gutt. Og ikke Brundtland – for hun har tross alt en internasjonal posisjon å ta vare på. Muligens ville danseorkesteret Carl Ivars forhindre enstemmighet. Men avgifter ville det blitt.

Enten Jan P. Syse og andre samfunnstopper liker det eller ikke, vil miljøvern bli den suverent viktigste politiske saken i 90-åra. Et dugelig sett miljøavgifter ville være den perfekte PR-ballasten å suse inn i tiåret med. Så bare klem til, Jan Peder!

Jon

Forbrukere og miljø

Markedsførerne undervurderer miljøbevissthet

Norske markedsførere bommer grovt når de vurderer folks miljøbevissthet.

Bare åtte prosent av markedsførerne tror folk er villige til å betale 25 prosent ekstra for et miljøvennlig produkt. Miljøbevisstheten blant forbrukerne er i virkeligheten mye høyere. 55 prosent sier at de vil betale 25 prosent ekstra.

Dette kommer fram i en større undersøkelse foretatt av Forbrukerrådet, i samarbeid med markedsførernes bransjetidsskrift Kampanje.

En av tre markedsførere tror dessuten at miljøvennlige varer har dårligere kvalitet enn andre. Heller ikke her er de i tråd med markedet: Bare 15 prosent av forbrukerne tror på en slik grunnleggende kvalitetsforskjell.

41 prosent av markedsførerne tror forbrukerne i regelen velger alminnelige produkter istedet for de miljøvennlige, under ellers like forhold. To av tre markedsførere tror likevel at salget av produktene deres ville gå opp, hvis produktene ble oppfattet som mer miljøvennlige enn andre.

Kvinnene mest miljøbevisste

Kvinner er mer miljøbevisste enn menn – og ungdommen er verre enn sitt rykte. Dette går fram av Forbrukerrådet/Kampanjes undersøkelse.

74 prosent av kvinnene sier at de generelt foretrekker miljøvennlige produkter. 52 prosent av mennene mener det samme.

61 prosent av kvinnene sier seg villige til å betale 25 prosent mer for miljøvennlige va-

rer. Det tilsvarende tallet for menn er 49 prosent.

Viljen til å betale for miljøvennlighet øker med alderen. Ungdom er også generelt mindre interessert i å velge miljøvennlige varer enn eldre folk er.

Den generelle interessen for å velge miljøvennlige produkter er høyest blant folk med høy inntekt. Men viljen til å betale ekstra for miljøvennlige produkter er høyere blant de som har mindre penger å kjøpe for.

Vanskelig å finne fram

To av tre forbrukere synes det er vanskelig å finne ut hvilke produkter som er miljøvennlige og hvilke som ikke er det.

Det går fram av Forbrukerrådet/Kampanjes undersøkelse.

Bare ni prosent av forbrukerne synes det er lett å finne fram til de miljøvennlige alternativene.

22 prosent av produsentene opplyser at de har en eller annen form for informerende miljømerking på noen av sine produkter. 30 prosent har planer om å benytte seg av den offisielle miljømerkingsordningen når den kommer.

Omtrent slik blir utseendet på det offisielle miljømerket.

Inn i 90 åra

I denne spalten møter du folk som kan og vil påvirke norsk miljøpolitikk i 90-åra. Gjest denne gang er Jens Stoltenberg. Han er tidligere AUF-leder, nå sitter han som leder i Arbeiderpartiets miljøutvalg. Han er utdannet sosialøkonom, og til daglig er han forsker ved Statistisk Sentralbyrå.

Hva skal egentlig forurensere betale?

«Forurensere betaler». Det er svaret miljøaktivister og politikere gir hver gang de tvinges til å svare på hvem som skal betale regningen for et renere miljø. Sosialøkonomene nikker anerkjennende, og konstaterer tilfreds at en elementær læresetning i alle lærebøker i miljøøkonomi har fått tilslutning fra de fleste som er opptatt av miljøvern. Men selv om oppslutningen om prinsippet «forurensere betaler» nærmest er enstemmig, er fortolkningen flertydig. Det konkrete innholdet i begrepet er som oftest uklart.

De mest vanlige fortolkningene av prinsippet er:

1. Rensetiltak. Forurensere pålegges selv å betale kostnadene ved rensing. Industriens betaling for pålagte renssetiltak er et eksempel på denne varianten av «forurensere betaler»-prinsippet.
2. Kompensasjon. Forurensere pålegges å betale en økonomisk kompensasjon til de som rammes av forurensninger. Nylig ble dette prinsippet nedfelt i norsk lovverk, og mulighetene for slik kompensasjon ble økt.
3. Styringsmiddel. Forurensere pålegges miljøavgifter som øker kostnadene ved miljøskadelig virksomhet. Avgiften på kunstgjødsel er et eksempel på denne fortolkningen.

Umiddelbart kan det kanskje virke som om de ulike fortolkningene av «forurensere betaler» ikke er vesentlig forskjellige. Det er feil. Hvilken fortolkning som velges innebærer helt forskjellige anbefalinger av politiske tiltak og fordeling av kostnader ved forurensning og renssetiltak.

La meg illustrere forskjellene med et tenkt eksempel. Anta at myndighetene ønsker å redusere utslippene av næringssalter fra landbruket. Myndighetene ønsker å anvende prinsippet «forurensere betaler» for å løse denne oppgaven. Fortolket som utelukkende betaling for renssetiltak, vil prinsippet innebære at hver bonde pålegges en bestemt reduksjon i utslippene. For å oppfylle dette pålegget må bøndene selv redusere bruken av kunstgjødsel, sørge for randbeplantning, mindre intensiv dyrking osv.. Kostnadene ved disse tiltakene belastes den enkelte bonde. Med denne fortolkningen betaler bøndene ingen form for kompensasjon for de skader de gjennomfører utslippene påfører naturen, og de betaler heller ingen form for miljøavgifter.

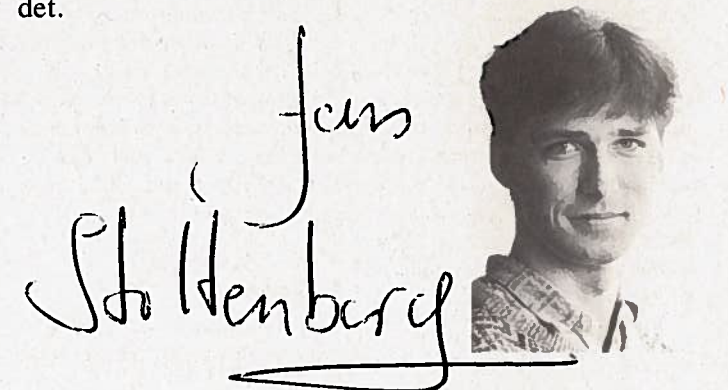
Den andre fortolkningen av prinsippet «forurensere betaler» innebærer at bøndene skal betale kompensasjon for de skadene utslippene av næringssalter påfører andre. Det vil si at utslippene fra landbruket fortsetter som før, men at de som rammes får kompensasjon. Eventuelt kan det tenkes at bøndene pålegges noe rensing, og avkreves kompensasjon for skadene de resterende utslippene medfører. Dette vil i tilfelle være en kombinasjon av to fortolkninger av «forurensere betaler». I den tredje varianten av prinsippet, der det anvendes som styringsmiddel, innebærer at det innføres en miljøavgift for å få ned utslippene. Avgiften kan ilegges på selve utslippene eller for eksempel på bruken av kunstgjødsel. Den enkelte bonde vil da stå overfor valget mellom å redusere utslippene eller å betale en miljøavgift. Kostnadene ved å redusere utslippene vil normalt variere mellom brukene, og jo vanskeligere det er å redusere utslippene, jo mer villig vil bonden være til å betale en miljøavgift. For å redusere utslippene så mye som ønsket, kan det bli nødvendig å sette avgiften høyt.

Bortsett fra i helt spesielle tilfeller vil de kostnadene bonden må bære ved de ulike fortolkningene av «forurensere betaler» være helt forskjellige. I variantene 2 (kompensasjon) og 3 (styringsmiddel) må hver bonde overføre penger til henholdsvis skadelidende eller til staten. Variant 1 (betaling for renskostnad) innebærer ingen direkte overføring av penger fra bonden, men til gjengjeld må hun belastes kostnadene ved rensing.

Eksemplet som er valgt for å illustrere de ulike fortolkningene er forenklet, og jeg har sett bort fra praktiske problemer ved for eksempel betaling av kompensasjon ved forurensninger. Likevel håper jeg å ha fått fram at prinsippet «forurensere betaler» kan bety vidt forskjellige ting, helt avhengig av hvilken fortolkning det gis. I dag er mye av miljødebatten forvirrende nettopp fordi begreper som «forurensere betaler» brukes helt ukritisk, uten at de som bruker det har en klar foormening om hva det innebærer. Debatten om avgift på KFK-gasser er et ferskt eksempel på dette.

For miljøbevegelsen er det viktig å avklare hva som menes med «forurensere betaler». Miljøvern er kostbart. I 90-årene vil fordelingen av disse kostnadene bli blant de aller viktigste fordelingspolitiske stridsspørsmålene vi står overfor. Uten en klar formening om hvordan dette fordelingsproblemet skal løses, vil vi heller ikke ha en klar formening om hvordan regningen ved et renere miljø skal betales.

Det er lett å være for miljøvern, men vanskeligere å si HVEM som skal betale HVOR MYE for å verne miljøet. Hvor godt vi lykkes i å løse denne vanskelige oppgaven vil avgjøre hvor godt vi lykkes i miljøvernarbeidet.

Pris for miljøteknologi

MILTEK-programmet i Drammen er tildelt Miljøteknologiprisen 1989. Programmet består av mer enn 25 prosjekter med miljøvern som fellesnevner.

Bak Miljøteknologiprisen står Felleskampanjen for jordas miljø og utvikling og Norske Sivilingeniørers forening. I årets jury satt dessuten Naturvernforbundet, Bellona og Alternativ Framtid. Det er første gang denne prisen blir delt ut.

MILTEK-programmet er etablert av Drammensregionens Næringsvekst A/S. Prosjektene handler om temaer som kloakkrensing, ledningsnettproblemer, avfallsbehandling, miljøovervåking og miljøinformasjon.

Vindmølle på Smøla

I høst snurrer det for første gang en vindmølle med elektrisk generator på Smøla i Møre og Romsdal. Mølla skal dekke energibehovet til 35 boliger.

Vindmølla er av dansk fabrikat. Den havnet på Smøla etter initiativ fra Norges Vassdrags og Energiverk (NVE). Prosjektet skal gjennomføres som et samarbeid mellom Smøla Kraftlag og Møre og Romsdal Energiverk.

Smøla-mølla er et av 10-15 demonstrasjonsanlegg for vindkraft som skal bygges i Norge innen 1993. NVE har spyttet i halvparten av investeringskostnadene.

Mølla har et vingspenn på 28 meter, og vil være produktiv under vindhastigheter mellom 4,5 og 25 meter i sekundet.

Gigantisk miljø-konferanse i 1990:

Kan Bergen redde verden?

I mai setter regjeringsrepresentanter fra 34 land seg ned i Bergen, for å diskutere industrilanden oppfølging av Brundtland-kommisjonens rapport. Konferansen «Innsats for felles framtid» – 1990-konferansen, om man vil – skal samle representanter fra alle europeiske land, samt fra USA og Canada.

FN arrangerer i alt fire regionale oppfølgingskonferanser til Brundtland-kommisjonens rapport, en for hvert av de store handelsområdene i verden.

I-landene

Konferansen i Bergen omfatter i-landene i øst og vest. De tre andre regionale konferansene er for Sør-Amerika, Asia og Afrika. Fra miljøvernhold er profilen på konferansen sterkt kritisert. Store deler av miljøbevegelsen mener det er feil å ha en ren i-landskonferanse, når de kanskje aller viktigste miljøproblemene knytter seg til gjeldskrisen og fordelingen mellom i-land og u-land.

Etter at de regionale konferansene er holdt, skal alle verdensdelene samles til en felles gigantkonferanse i 1992.

Fire hovedtemaer

Konferansen i Bergen skal ta for seg fire hovedtemaer: Økonomi, energi, industri og bevisstgjøring/folkelig deltakelse. For tiden pågår forberedelsesarbeidet for fullt innen de forskjellige temaene.

Naturvernforbundets generalsekretær Jørn Siljeholm er sentralt plassert som fagekspert i gruppen som forbereder industritemaet.

Heksegryte

Ministerkonferansen blir ikke det eneste som skjer i Bergen i

Bergen skal prøve seg som brannslukker i mai neste år. Da skal byen være vertskap for den største miljøkonferansen som noengang er holdt i Norge.

mai. Parallelt arrangeres små og store konferanser for frivillige organisasjoner, forskere og andre – pluss et mylder av utstillinger og andre kulturtilbud.

I tillegg til en «offisiell» konferanse for frivillige organisasjoner, har Natur og Ungdom i samarbeid med miljøorganisasjoner i Øst- og Vest-Europa tatt initiativ til en alternativ konferanse, der hovedtemaet skal være forholdet mellom rike og fattige land.

Fylkesmannen i Rogaland:

Vil verne 32 våtmarker

32 våtmarker i 16 Rogalandskommuner blir foreslått vernet i et utkast til verneplan for våtmarker i Rogaland. Planen som er utarbeidet av Fylkesmannens miljøvernnavdeling, skal inngå i en landsplan for våtmarker. Verneforslaget utgjør et areal på 16,7 kvadratkilometer, eller 0,18 prosent av det totale landarealet i Rogaland.

Rogaland er et av de mest fuglerike fylkene i Norge. Spesielt Jærens grunne og næringsrike sjøområder og et stort antall innsjøer gir gode vilkår for trekkende, overvintrende og hekkende vannfugler. Det skyldes våtmarkenes store produksjon av planter og dyr.

I mange våtmarker i Rogaland finnes flere særpregede og sjeldne arter som er truet av utryddelse. Denne rikdommen av dyr og planter gjør også våtmarkene attraktive for friluftsliv og naturopplevelse. Våtmarkene har dessuten en viktig selvrensingsevne som kan bidra til å minske forurensningene.

Men våtmarkene er blitt stadig færre. Et stort antall tjern, myrer og grunnvannsområder er blitt drenert og dyrket opp, eller gjenfylt til utbyggingsformål og avfallsplasser. I Rogaland har presset på våtmarksområdene vært særlig stort på Jæren som følge av intensiv jordbruksdrift og stor bolig- og industriutbygging de siste 20 åra.

Arbeidet med en verneplan for våtmark i Rogaland ble startet i det europeiske våtmarksåret 1976. Samtlige fylker skal utarbeide egne verneplaner som skal inngå i Miljøverndepartementets landsplan for våtmarker.

Hittil er sju slike verneplaner vedtatt.

Resirkulering i Hedmark

Felleskjøpet Østlandet har begynt å samle inn plast fra bønder i Hedmarkskommunene.

Felleskjøpet Østlandet har inngått en avtale med firmaet Hedmark Resirkulering, og tilbyr nå bøndene å hente brukt emballasje- og rundballeplast. Ordningen er gratis for bøndene.

Felleskjøpet Østlandet tar imot all mykplast/folie av polyetylen – men vil ikke ha PVC-plast.

Norsk institutt for vannforskning NIVA

— er et nasjonalt forskningsinstitutt som arbeider innen bruk og vern av vann.

NIVA utfører forskning, undersøkelser, utviklingsarbeid og utredninger, og formidler informasjon.

NIVA utfører oppdrag rettet mot bl.a.:

- overgjødning av sjøvann og algeoppblomstring
- landbruksforurensninger og virkninger av disse
- kommunale forurensninger og tiltak for å redusere disse
- miljøgifter og tiltak mot industriforurensninger
- fjord- og vannbruksplanlegging

Tøffe krav til tysk emballasje

Vest-Tysklands miljøvernminister Klaus Topfer vil redusere miljøbelastningene fra plastemballasje – både under produksjon, i bruk og som avfall.

Topfers krav er at all plastemballasje på det vest-tyske markedet skal kunne brukes om igjen, eller gjenvinnes som olje eller energi, skriver det svenske Handelsblatt. Emballasjeindustrien må også vende seg til å bruke plasttyper som «ikke er miljøskadelige» – hvilket ihvertfall må bety at PVC-plasten skal vekk.

All emballasje skal merkes med hva slags plast den består av. Dermed skal vest-tyske brukere få en reell mulighet til å velge de mest miljøvennlige typene – som polyetylen.

Miljøskadelige tilsetningsstoffer i plasten, for eksempel visse mykgjørere, skal unngås.

Topfer har gitt emballasjeindustrien frist til 1. juni 1990 for «frivillig» å innfri disse kravene. Hvis den ikke følger opp innen den tid, vil Topfer innføre rettslige forordninger.

Tanzania: Kvinnene fører an

I store deler av verden er det kvinnene som fører an i miljøvernarbeidet. Et eksempel på dette er at Tanzania om kort tid får et eget magasin med kvinner og miljø som tema.

Bak magasinet står Kvinnenes medieforening, en organisasjon for kvinnene i Tanzanias mediabransje.

Magasinet skal støttes økonomisk av den britiske organisasjonen Panos.

Sverige mener alvor:

Forbud mot kvikksølv og 44 andre kjemikalier

Den svenske Kemikalieinspektionen vil forby bruk av 45 miljøfarlige kjemikalier. En av dem er kvikksølv. Dermed må svenskene finne noe annet enn amalgam å fylle tennene med.

Kemikalieinspektionen har foreløpig gitt regjeringen en liste på ti kjemikalier som i følge inspeksjonen bør forbys. Innen en måned kommer en liste med 35 nye navn. Det er opp til regjeringen å fatte de endelige vedtak.

Kjemisk tøyrens

Foruten kvikksølv vil Kemikalieinspektionen blant annet forby tetrakloretylen, en organisk klorforbindelse som brukes til kjemisk tøyrens.

Spørsmålet er ikke om, men når vi forbyr amalgam. Også tetrakloretylen har mange negative miljøeffekter. Vi har sett at forbruket av stoffet har økt, etterhvert som rensene har gått bort fra å bruke det ozonødeleggende stoffet KFK. Nå er tida inne til å spørre seg om vi ikke kan greie oss helt uten kjemisk rensing av tøy, sier generaldirektør Kerstin Niblaeus i Kemikalieinspektionen til Dagens Nyheter.

Eliminering

I og med Kemikalieinspektionens forbudsliste velger svenskene en strategi for eliminering av de mest miljøfarlige stoffene. Inspeksjonen mener det er den riktige strategien for 90-åra.

Her i Norge har eliminering av alle miljøfarlige stoffer som lar seg eliminere, vært Naturvernforbundets målsetting de siste åra. Synspunktet har imidlertid møtt liten forståelse hos myndighetene. Deres strategi har vært å gi detaljerte konsesjoner til de enkelte bedrifter.

Dispensasjoner

Konsesjonspolitikken har også vært svenskenes viktigste innfallsvinkel – til nå. Slik forklarer generaldirektør Kerstin Niblaeus hvorfor de snur nå:

– Hittil har vi ikke villet stille krav om forbud når det ikke har vært alternativer på markedet. I stedet har vi havnet i en

situasjon med uendelige dispensasjoner. Nå legger vi grunnlaget for en ny arbeidsmetode som skal gjøre at sanering går mye fortere, sier Niblaeus. Hun henviser til erfaringer som viser at når myndighetene varsler om et forbud, finner industrien raskt fram til erstatninger.

Men ikke i Norge...

Men ingenting tyder på at norske myndigheter vil følge svenskenes eksempel. I avsnittet om kjemiske stoffer og produkter i SFTs langtidspan, heter det under det lett diffuse punktet «Oppsummering og kunnskapshull» at det vil bli foretatt en gjennomgang og vurdering av «andre virkemidler som ... forbud mot særlig farlige stoffer/produkter.» SFTs langtidspan skal gjelde de fire neste åra.

Sverige mener alvor:

Stopper KFK-import

Det svenske naturvårdsverket vil ha absolutt importforbud mot varer som lages ved hjelp av det ozonødeleggende stoffet KFK fra og med 1991.

Dermed vil svenskene unngå at ulike former for produksjon der KFK inngår skal legges utenlands, eller at utenlandske produsenter får ta over markedet. Hvis så skulle skje, ville svenskene egne reguleringer bli uthulet, mener naturvårdsverket.

Den svenske avviklingsplanen innebærer at bruken av KFK senkes med 50 prosent innen utgangen av 1990 og i hovedsak avvikles helt ved utgangen av 1994.

Dersom man ensidig setter krav til svenske produkter vil det kunne ramme svensk indu-

stri på en uakseptabel måte, uten at det gir noen nevneverdig miljøgevinst. Og risikoen for at dette bare gir en vridning til import av KFK-holdige produkter er stor, dersom man ikke legger tilsvarende restriksjoner på import, mener Naturvårdsverket.

Sverige mener alvor:

– En liter bensin? Sju kroner, takk!

Debattant nr. 1: – Miljøavgiften på bensin bør være på 90 øre literen.

Debattant nr. 2: – For lite. 1.25!

Debattant nr. 3 og 4: – Stadig for lite. Minst 1.60!

Disse replikkene er ikke hentet fra et møte i Naturvernforbundets Samferdselskomite. Heller ikke stammer de fra en miljøvernernes drøm om innholdet i Stortingsdebatter midt på 90-tallet. Tvertimot: Debatten er hverdagslig sak på den andre siden av svenskegrensa. Og deltakerne? Sveriges største politiske partier.

Resultatet blir uansett en bensinpris på nærmere sju kroner.

17 milliarder

I forrige uka la den svenske, statlige miljøavgiftsutredning

gen fram forslag om avgifter på utslipp av karbondioksid, klor, nitrogenoksider og svovel. Samlet skal avgiftene bringe staten 17 milliarder kroner. Til gjengjeld spanderer staten solide skatteletter. Hensikten er at folk skal få lov å opprettholde totalforbruket, men at det skal vris i mer miljøvennlig retning.

De delene av næringslivet som rammes spesielt, skal ifølge forslaget få kompensasjon i form av lettelse i andre avgifter.

Byråkrati

Forslaget har møtt kritikk av

mange slag. Centern, VPK og Miljøpartiet mener det rammer alminnelige husholdninger for hardt. Konservative Dagens Nyheter forstår ikke helt hensikten med å ta med den ene hånda og gi med den andre, slik avisen mener kompensasjonssystemet vil virke. «Ut-sleppen minskar knappast, och aldeles sekert inte byråkratin», skriver avisen på lederplass.

Men miljøavgiftene kommer. Debatten handler om formen på systemet – ikke om det er riktig eller ikke å innføre ordningen.

Sverige mener alvor:

Industri-flukt til Norge

Svenske storbedrifter truer nå med å gå «i eksil» på grunn av miljø- og vergiminister Birgitta Dahls politikk. Det er hennes miljøkrav som har «jaget» stora Kemis energikrevende natriumkloratfabrikk til Rana – der bedriften ble tatt imot med åpne armer av hele den norske regjeringen.

Teknikk- og miljøsjefen på Stora Kemi, Sven-Erik Malmblad, legger ikke skjul på årsaken til at hans bedrift valgte Norge:

– Vi våger ikke gjøre en så betydningsfull investering i Sverige i en situasjon der det råder total usikkerhet om energipolitikken, sier han til Vekans Affärer. Stora Kemi investering i Rana blir på rundt 140 millioner svenske kroner.

Island

En annen svensk industrigigant, aluminiumsprodusenten Granges, har nylig bestemt seg for å legge en ny kjempefabrikk på Island – en investering

på 2.7 milliarder svenske kroner. Islendingene frister nemlig med mangeårige kontrakter på salg av billig elektrisk strøm.

Høye mål

Flere bedrifter innen den svenske el-intensive industrien truer med å følge Stora og Granges' eksempler. Hovedårsaken er de mål Riksdagen har satt for energipolitikken:

Å holde takten i kjernekraft-avviklingen, å la de urørte elvene i fred og å minske utslippene som gir forsuring og klimapåvirkning. Skal målene nås, må el-prisene opp. Derfor mener industrien at Birgitta Dahl må gi slipp på minst ett av

dem. Dessuten frykter mange bedrifter virkningen av de nye miljøavgiftene.

Standhaftig

Men Dahl har ikke tenkt å gi seg.

– Vi inngår ikke kompromiser om målene. Derimot kan vi alltid diskutere midlene for å nå dit, sier Birgitta Dahl. Hun lar seg ikke skremme av at industrien truer med utflagging og konkurser.

– Nesten uansett hva det gjelder får vi alltid høre fra industrien at det er umulig, for dyrt og urimelig. Men jeg har til gode å se at de ikke greier å følge opp, sier Dahl.

Termos-teknikk erstatter ozon-dreper i kjøleskap

Vakuumpaneler laget etter termos-prinsippet kan erstatte ozon-ødeleggende skumplast i kjøleskap-vegger. Vakuumpanelene senker også energiforbruket med 25 prosent.

Det er det amerikanske instituttet for forskning på fornybar energi (Solar Energy Research Institute – SERI) som har utarbeidet den nye teknikken.

Kjøleskap som lages etter SERIs modell, vil til overmål både bli billigere og mindre plasskrevende enn dagens kjøleskap. Veggene i termos-kjøleskapene blir ca. tre millimeter tykke.

Samme avling med halvert sprøyting

Bruk av sprøytemidler kan kuttes med mellom 35 og 50 prosent uten at det reduserer avlingene, hevder Dr. David Pimentel ved det amerikanske Cornell University.

Pimentel mener at hovedårsaken til at plantesykdommer og insektangrep ødelegger stadig større deler av avlingene på internasjonal basis er endringen i bruken av landbruksteknologi, som etter Pimentels mening legger avlingene åpne for angrep.

Ifølge Dr. Pimentel er sprøytemidler årsak til omlag en halv million forgiftningsskader på mennesker verden over hvert år. 10.000 av disse tilfellene fører til døden.

I Sverige regner man med at man skal greie en reduksjon på 50 prosent i bruken av sprøytemidler i løpet av de neste par årene. Også i Danmark er dette en offisiell målsetning.

Innsamling til regnskog-vernere

I delstaten Sarawak på Borneo har urbefolkningen organisert en rekke blokkader av tømmerveier, for å hindre at store selskaper hogger ned regnskogen. Den malaysiske regjeringen har svart med å arrestere flere hundre personer. Naturvernforbundet har nå satt i gang en innsamlingsaksjon for å støtte aktivistene med mat og advokathjelp.

– Vi vet at mange nordmenn gjerne vil gjøre noe for å redde regnskogene. Derfor er vi glade for å kunne sette igang en slik innsamlingsaksjon, sier Erik Steineger til N&M Bulletin. Han arbeider med 3. verden-saker i Naturvernforbundets sekretariat, og er den som har ansvaret for innsamlingen.

Engangs-spisepinner

Det meste av tømmeret fra Sarawak blir eksportert til Japan. Der går åtte av ti tømmerstokker til forskallingsplank, bygningstillaser, engangs-spisepinner, emballasje og lignende. Inntektene går til de malaysiske tømmersekskapene – mens urbefolkningen får livsgrunnlaget revet vekk.

Blokkader

Men stammefolkene i området

gir seg ikke uten kamp. Etter at protester og møter med myndighetene ikke har ført fram, har flere grupper av urbefolkningen gått sammen om å organisere en rekke blokkader av tømmerveiene i skogene. Siden 1987 har de stadig sperret av nye veier og holdt kontinuerlig vakt, slik at hogsten er blitt hindret.

Regjeringen på gli

Malaysia er verdens største eksportør av tropisk tømmer. I 1988 var landets eksportinntekter fra salg av tømmer tre milliarder dollar.

Regjeringen er i årevis blitt satt under press fra miljøvernorganisasjoner for å ta vare på regnskogene. I sommer kom omsider signaler om at myndighetene er på gli. Hogsten skal

begrenses, sa regjeringen. Dermed trappet tømmersekskapene opp.

Døgnet rundt

I deler av regnskogen jobber skogsarbeiderne nå tre skift med fullt motorisert utstyr. Det eneste som bremser dem er urbefolkningens blokkader. – All hjelp kommer godt med i kampen for regnskogene. Vi håper flest mulig støtter vår innsamlingsaksjon, sier Erik Steineger.

Dette er aksjonens adresse: Sarawak-innsamlingen, Norges Naturvernforbund, boks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo 5.

Postgironummer: 2 36 87 85.

Husk å merke talongen Sarawak.

NAC AS

Nordisk Analyse Center

KJEMISKE
ANALYSE-TJENESTER

Nordisk Analyse Center AS, Postboks 4,
Gronud, 0917 Oslo 9
Tlf.: 02/25 21 10 Fax: 02/16 75 01

A/S HAV
OSLO

Ole K Karlsen AS
Murmester-Entreprenør

Kan sendes
ultrankert
i Norge
Adressaten
betaler
portoen.

JA, jeg vil abonnere på N&M Bulletin!

Naturvernforbundets nyhetsbrev N&M Bulletin kommer annenhver uke. Abonnement gjelder ut 1990.

Jeg vil abonnere på _____ eksemplar(er) av hvert nummer.

Abonnementstype (sett kryss):

- ☐ Institusjoner/bedrifter kr. 250,-
☐ Privatpersoner kr. 150,-

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

SVARSENDING
Avtale nr. 109 000/5 Pb.

NORGES
NATURVERNFORBUND

Grünerløkka postkontor
0505 OSLO 5